

Η Καλλιέργεια της Ελιάς στην Κύπρο*

Παραγωγή και Εμπορία ελαιολάδου

Δρ Χρίστος Τσιάτταλος

Εδαφολόγος-Λιπασματολόγος

Πρόεδρος Σ.Ε.Κ.Ε.Π. (Συλλογικής Εταιρείας Κυπριακών Ελαιοκομικών Προϊόντων) Λτδ.

1. Γεωγραφικά και ιστορικά στοιχεία: Η Κύπρος είναι ακόμη ένα ξεχασμένο κομμάτι του Ελληνισμού και βρίσκεται στο ανατολικό μέρος της Μεσογείου. Από πλευράς έκτασης είναι το τρίτο μεγαλύτερο νησί της Μεσογείου με μια έκταση 9.251 τετραγωνικών χιλιομέτρων. Στο νησί υπάρχουν δύο οροσειρές που εκτείνονται από δυσμιάς προς ανατολάς, και μεταξύ τους υπάρχει η εύφορη πεδιάδα της Μεσαορίας. Η ετήσια βροχόπτωση που δέχεται το νησί είναι 450 χιλιοστά, με τάση τα τελευταία χρόνια να μειώνεται όλο και περισσότερο. Η βροχόπτωση περιορίζεται κατά τους χειμερινούς μήνες και η μεγαλύτερη ποσότητα πέφτει στις ορεινές περιοχές, με αποτέλεσμα οι παράλιες περιοχές να δέχονται μικρή βροχόπτωση, γύρω στα 200 χιλιοστά. Το καλοκαίρι είναι πολύ θερμό (42ο C) και παρατεταμένο. Από τον Μάιο και μέχρι τον Οκτώβριο σπάνια έχουμε βροχόπτωση.

Το γεγονός ότι η Κύπρος βρίσκεται μεταξύ τριών ηπείρων, Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής, και ήταν πλούσια σε χαλκό και ξυλεία για την κατασκευή πλοίων προκάλεσε από αρχαιοτάτων χρόνων το ενδιαφέρον όλων των ισχυρών που επικρατούσαν στην περιοχή αυτή, με όλα τα πολλά κακά και τα ελάχιστα καλά, που επιφέρει μια ξένη κυριαρχία.

Οι αγώνες του κυπριακού λαού για ένωση με την Ελλάδα δεν καρποφόρησαν και έτσι το 1960 οδηγήθηκε σε μια «κουτσορευμένη» ανεξαρτησία, με τα συνεπακόλουθά της. Το 1974, με το πραξικόπημα των συνταγματαρχών της Χούντας, δόθηκε η δικαιολογία στη Τουρκία να επέμβει στη Κύπρο και να κατακτήσει το 37% του νησιού, με σημαντικές επιπτώσεις στην κοινωνική και οικονομική ζωή του νησιού. Παρ' όλες τις δυσκολίες, από το Μάιο του 2004 η Κύπρος αποτελεί πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. Η ιστορία της καλλιέργειας της ελιάς: Η αρχαιολογική σκαπάνη έφερε στο φως μαρτυρίες ότι η Κύπρος ήταν κατοικημένη πριν από την πρώιμη νεολιθική περίοδο. Σχετικά με το θέμα αυτό έχει μιλήσει σε έκταση ο διαπρεπής αρχαιολόγος Δρ Σοφοκλής Χατζισάββας. Έτσι η παρουσίαση αυτή περιορίζεται στη γενική διαπίστωση ότι μέχρι το 1930 η καλλιέργεια της ελιάς στη Κύπρο ήταν κατά κανόνα πάνω σε εκτατική βάση, γιατί θεωρούνταν ένα από τα μακρόβια ξερικά δέντρα, που έδινε όμως πολύτιμο καρπό, ο οποίος χρησιμοποιούνταν τόσο σαν καρπός (πράσινος και μαύρος) για τη διατροφή των κατοίκων του νησιού, όσο και για την παραγωγή ελαιόλαδου. Το ελαιόλαδο, όπως μας έχει αναλύσει ο Δρ Χατζισάββας, χρησιμοποιούνταν από αρχαιοτάτων χρόνων όχι μόνο για τη διατροφή, αλλά και για μια σειρά άλλους σκοπούς, όπως ο φωτισμός, οι θρησκευτικές τελετές, θεραπευτικοί σκοποί κ.λπ.

Από το 1930 μέχρι το 1990 έγιναν με ιδιωτική πρωτοβουλία κάποιες μεμονωμένες προσπάθειες επέκτασης της ελαιοκαλλιέργειας. Σημαντική ώθηση στη καλλιέργεια της ελιάς δόθηκε μετά το 1974, με ιδιαίτερη έμφαση την περίοδο 1990–2000. Αυτή την περίοδο φυτεύτηκαν αρκετές νέες φυτείες πάνω σε συστηματική και επιστημονική βάση.

Σήμερα, η ελιά στη Κύπρο καλλιεργείται μέχρι το υψόμετρο των 700 μέτρων και θεωρείται το πλέον διαδεδομένο μη δασικό δέντρο. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Κλάδου Οπωροκηπευτικών του Τμήματος Γεωργίας του Υπουργείου Γεωργίας της Κύπρου, που διατηρεί μητρώο των ελαιοκαλλιεργητών της Κύπρου, προκύπτουν τα ακόλουθα στοιχεία:

Αρδευόμενα δέντρα: 1.665.780 ή 62%

Ξερικά δέντρα: 1.020.994 ή 38%

Σύνολο ελαιοδέντρων: 2.686.774

Έκταση: 13.500 εκτάρια.

Το σύνολο της ετήσιας παραγωγής σε ελαιόλαδο κυμαίνεται από 6.000-12.000 τόνους.

Κρίνοντας αυτή την εξέλιξη διαπιστώνουμε ότι από το 1990 μέχρι το 2000 το ξεχασμένο ξερικό ελαιόδεντρο έχει μετατραπεί σε μια συστηματική καλλιέργεια, με όλα όμως τα μειονεκτήματα που συνεπάγεται το γεγονός αυτό, δηλαδή: (α) οι καλλιέργειες αυτές σε σημαντικό βαθμό δεν είναι συμπαγείς ελαιώνες και (β) οι ελαιώνες είναι μικροί και διάσπαρτοι λόγω της μικρής ιδιοκτησίας της γης. Επειδή η ελαιοκαλλιέργεια δεν χρειάζεται πολλές καλλιεργητικές φροντίδες, έχει το χαρακτήρα του πάρεργου, με αποτέλεσμα να απασχολούνται με τη καλλιέργεια της ελιάς κάπου 30.000 οικογένειες.

Η κατά επαρχία κατανομή της καλλιέργειας της ελιάς έχει ως ακολούθως:

Επαρχία	Αριθμός δέντρων	Αναλογία
1. Λευκωσία	706.623	26,3 %
2. Λάρνακα	650.199	24,2%
3. Λεμεσός	411.076	15,3%
4. Πάφος	510.487	19,0%
5. Πιτσιλιά(έως 700μ. ύψος)	198.821	7,4%
6. Ελεύθερη Αμμόχωστος	209.568	7,8%
Σύνολο	686.774	100,0%

Ως γνωστό, ολόκληρη η Επαρχία Κερύνειας και το μεγαλύτερο μέρος της Επαρχίας Αμμοχώστου είναι κατεχόμενες από τον τούρκικο στρατό από το 1974. Αξιοπίστα στοιχεία για την καλλιέργεια της ελιάς στις κατεχόμενες περιοχές δεν υπάρχουν.

Όπως προαναφέρθηκε, το Υπουργείο Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος έδωσε ιδιαίτερη σημασία στη ώθηση της καλλιέργειας της ελιάς. Στην προσπάθεια αυτή, δυστυχώς, δεν ακολουθήθηκε ο επιστημονικός τρόπος διαλογής και προώθησης κλώνων του εγχώριου υλικού, της κυπριακής λαδοελιάς, αλλά προτιμήθηκε η εισαγωγή και η διάδοση ποικιλιών από το εξωτερικό. Το αποτέλεσμα ήταν σχεδόν όλοι οι ελαιοκαλλιεργητές να προμηθευτούν πέραν από την κυπριακή λαδοελιά και νέες ποικιλίες, με αποτέλεσμα να χάσουμε τη δυνατότητα να έχουμε λάδι παραγόμενο μόνο από την κυπριακή λαδοελιά, που θα μπορούσε ίσως να διατεθεί ευκολότερα σαν λάδι της Κύπρου.

3. Ποικιλίες: Οι σημαντικότερες ποικιλίες ελιάς που συναντούμε στη Κύπρο είναι:

Κυπριακή λαδοελιά: Το δέντρο είναι προσαρμοσμένο στις ξεροθερμικές συνθήκες του τόπου, αλλά όπου και όταν αρδεύεται αποδίδει πολύ περισσότερο. Αρκετές ξερικές ελιές είναι κατά κανόνα φυτεμένες σαν σκόρπια δέντρα. Υπάρχουν όμως και αρκετές συστηματικές φυτείες οι οποίες είναι ξερικές αλλά αρδεύονται όταν υπάρχει διαθέσιμο νερό. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι αποστάσεις φύτευσης των δέντρων είναι 10-12 μέτρα, σε τετράγωνο ή ρόμβο, ανάλογα με το σχήμα το χωραφιού. Τα δέντρα αφήνονται ελεύθερα να μεγαλώσουν από μόνα τους και γίνονται μεγάλα και ψηλά με όλα τα προβλήματα που αυτό συνεπάγεται. Το κακό δεν μπορεί να θεραπευτεί εύκολα γιατί οι περισσότεροι ιδιοκτήτες είναι προχωρημένης ηλικίας και δεν κατανοούν την ανάγκη καρατόμησης των δέντρων τους με σκοπό την ανανέωση και τη δημιουργία ελαιώνα με περιορισμένο ύψος.

Ο καρπός είναι μετρίου μεγέθους με διπλή χρήση. Χρησιμοποιείται τόσο σαν εδώδιμη πράσινη και μαύρη ελιά, αλλά και σαν λαδοελιά με μια περιεκτικότητα 20-27%. Το λάδι της είναι φρουτώδες, πλούσιο σε αρώματα και με χαρακτηριστική λεπτή γεύση.

Το 2006 δημοσιεύτηκε η ολοκληρωμένη έρευνα του Ινστιτούτου Γεωργικών Ερευνών της Κύπρου σε σχέση με την κυπριακή λαδοελιά (Gregoriou C. 2006). Τα στοιχεία που λαμβάνονταν υπόψη ήταν:

- (α) Η παραγωγή του δέντρου
- (β) Το μέγεθος/βάρος του καρπού
- (γ) Το ποσοστό της σάρκας προς το κουκούτσι
- (δ) Ποσοστό ελαιολάδου
- (ε) Αντίσταση του δέντρου σε αβιοτικούς και έμβιους παράγοντες

Η εργασία αυτή έχει επισημάνει και διαχωρίσει στην ελεύθερη περιοχή της Κύπρου συνολικά 31 διαφορετικούς κλώνους αυτής της ποικιλίας. Στους κλώνους αυτούς έχει δοθεί το όνομα της κοινότητας στην οποία έχουν επισημανθεί και έχουν διαφυλαχθεί στη Τράπεζα Γενετικού Υλικού που έχει εγκατασταθεί στο ερευνητικό σταθμό του Ινστιτούτου Γεωργικών Ερευνών στο Ζύγι. Από πλευράς μεγέθους καρπού έχουν ξεχωρίσει τρεις κλώνοι:

(i) Κίτι (ii) Κλήρου 2 και (iii) Κάτω Δρυς

Οι κλώνοι αυτοί παράγουν κατά κύριο λόγο καρπούς μεγάλου μεγέθους, με μέσο όρο βάρους 6,0-7,0 γραμμάρια, με ποσοστό ελαιολάδου γύρω στο 20,0%. Όπως γίνεται κατανοητό οι κλώνοι αυτοί προωθούνται για τη παραγωγή κατά κύριο λόγο εδώδιμων καρπών (πράσινες και μαύρες ελιές) και κατά δεύτερο λόγο για την παραγωγή ελαιολάδου.

Με κύριο χαρακτηριστικό τη παραγωγή ελαιολάδου έχουν διακριθεί δύο κλώνοι :

(i) Φλάσου και (ii) Λυθροδόνας.

Ο μέσος όρος του βάρους του καρπού περιορίζεται στα 3,0–4,0 γραμμάρια, αλλά η παραγωγή σε λάδι ανέρχεται στο 27%. Στόχος θα πρέπει να είναι οι ενδιαφερόμενοι παραγωγοί ελαιολάδου να φυτεύουν δέντρα από αυτούς τους κλώνους. Ένας παραγωγός καρπών αυτού του μεγέθους τους χρησιμοποιεί και για την κατασκευή πράσινων και μαύρων ελιών για την οικογένειά του, έστω και αν ο καρπός είναι μικρότερου μεγέθους.

Ξένες Ποικιλίες: Ήδη από το 1971, πριν προγραμματιστεί και ολοκληρωθεί η έρευνα του υπάρχοντος εγχώριου υλικού, έγινε εισαγωγή στη Κύπρο ποικιλιών από το εξωτερικό με στόχο την διάδοση ποικιλιών με καλύτερη παραγωγή τόσο σε ποσότητα όσο και σε ποιότητα ελαιολάδου. Οι κυριότερες ποικιλίες που έχουν εισαχθεί και διαδοθεί είναι:

(i) Κορωνέικη, (ii) Μαντζανίλλο, (iii) Πικουάλ και (iv) Καλαμών

Μπορεί οι ποικιλίες αυτές να πλεονεκτούν έναντι της κυπριακής λαδοελιάς, άλλες σε ποσότητα παραγωγής και άλλες σε ποιότητα ελαιολάδου, όμως έχουν ένα βασικό μειονέκτημα. Έχουν αυξημένη ανάγκη σε άρδευση. Τούτο το χαρακτηριστικό είναι πολύ σημαντικό σε μια χώρα με έντονο ξεροθερμικό κλίμα όπως η Κύπρος. Το αποτέλεσμα είναι σε χρόνια με μειωμένη βροχόπτωση και έλλειψη νερού άρδευσης η παραγωγή τους να είναι μειωμένη.

Δυστυχώς οι ποικιλίες αυτές, εκτός της Κορωνέικης, έχουν φυτευτεί σε μικρές εκτάσεις και έτσι δεν μπορεί να διαχωριστεί το λάδι τους. Ακόμη και όσοι έχουν κάνει συστηματικές φυτείες με την ποικιλία της Κορωνέικης, έχουν και άλλες ποικιλίες, ιδιαίτερα την κυπριακή λαδοελιά, και αναμιγνύουν τους καρπούς, με αποτέλεσμα σπάνια να υπάρχει λάδι μιας αμιγούς ποικιλίας.

Αναφορικά με τη παραγωγή πράσινης και μαύρης ελιάς, οι Κύπριοι εξακολουθούν να προτιμούν τα γευστολογικά χαρακτηριστικά της κυπριακής λαδοελιάς.

Έτσι οι ποικιλίες που συναντά κανείς σήμερα στην Κύπρο είναι:

- Η Κυπριακή Λαδοελιά,
- Η Κορωνέικη,
- Η Μαντζανίλλο,
- Η Πικουάλ, και
- Η Καλαμών.

4. Πολλαπλασιασμός: Ο πολλαπλασιασμός της ελιάς στην Κύπρο γίνεται με δύο τρόπους:

(α) Με σπορόφυτα: Η διαδικασία αυτή είναι απλή αλλά χρονοβόρα. Φυτεύεται ο σπόρος και όταν αναπτυχθεί σε δενδρύλλιο χρησιμοποιείται σαν υποκείμενο πάνω στο οποίο εμβολιάζεται η επιθυμητή ποικιλία.

(β) Ριζοβολία κλαδίσκων με τη μέθοδο της υδρονέφωσης: Η μέθοδος αυτή είναι γρήγορη, γιατί ουσιαστικά ριζώνονται κλαδίσκοι από την επιθυμητή ποικιλία σε υπόστρωμα περλίτη. Με αυτό τον τρόπο έχουμε δενδρύλλια έτοιμα για φύτευση σε πολύ λιγότερο χρόνο.

5. Σύστημα φύτευσης: Η παράδοση ήθελε την ελιά να είναι ξερικό δέντρο και να φυτεύεται σε ακανόνιστα σχήματα ανάμεσα σε άλλα ξερικά δέντρα. Σε συστηματικούς ελαιώνες τα δέντρα φυτεύονται σε μεγάλες αποστάσεις, 10-12 μέτρα το ένα από το άλλο. Το αποτέλεσμα είναι να έχουμε πολύ μεγάλα δέντρα, με περιορισμένο αριθμό δέντρων ανά εκτάριο (120–160 δέντρα).

Οι νέοι ελαιώνες φυτεύονται πάνω σε συστηματική βάση είτε σε τετραγωνικό είτε σε ρομβοειδές σχήμα, ανάλογα με το σχήμα του χωραφιού, και έτσι έχουμε αυξημένο αριθμό δέντρων (250-300 δέντρα ανά εκτάριο). Οι συνήθεις αποστάσεις φύτευσης είναι: 7x5 ή 6x6 ή 7x6μ.

6. Διαχείριση της φυτείας: Με τον όρο αυτό εννοούμε όλες τις απαραίτητες καλλιεργητικές φροντίδες που χρειάζεται ένας ελαιώνας, με στόχο την καλύτερη ποσοτική και ποιοτική παραγωγή.

6.1 Κλάδεμα:

6.1.1 Κλάδεμα σχηματισμού: Το σύνθηες σχήμα που δίνεται στα δέντρα είναι μονόκλωνος κορμός με 3-4 βραχίονες σε σφαιρικό σχήμα. Το ύψος από την επιφάνεια του εδάφους που σχηματίζονται οι βραχίονες είναι κατά κανόνα τα 40–50 εκατοστά, έτσι που να επιτυγχάνονται δέντρα μέτριου ύψους για ευκολία στη συγκομιδή.

6.1.2 Κλάδεμα καρποφορίας: Αυτό γίνεται κάθε 2 χρόνια, λαμβάνοντας υπόψη την παρενιαυτοφορία του δέντρου. Αυτό το κλάδεμα γίνεται τη χρονιά που τα δέντρα καρποφορούν, έτσι που να ευκολύνεται και η συλλογή του καρπού.

6.1.3 Κλάδεμα ανανέωσης: Το κλάδεμα αυτό γίνεται σε δέντρα μεγάλης ηλικίας με μεγάλη κώμη, με στόχο την ανανέωσή τους και τον περιορισμό της έκτασής τους για ευκολία στη συγκομιδή. Συνήθως κατατομείται δέντρο παρά δέντρο έτσι που να συνεχίζει ένα κτήμα να αποδίδει καρπό, για να μην αναγκάζεται ο ιδιοκτήτης να αγοράζει λάδι για τις οικογενειακές του ανάγκες.

6.2 Άρδευση: Η παράδοση θέλει την ελιά να χρειάζεται νερό μόνο τους μήνες που στο όνομά τους υπάρχει το γράμμα «ρ». Με λίγα λόγια, κατά τους μήνες Μάιο μέχρι και Αύγουστο πίστευαν ότι η ελιά δεν είχε ανάγκη από νερό. Σίγουρα αυτή η εμπειρία δεν είναι απόλυτα σωστή. Το δικαιολογημένο μέρος αυτής εμπειρίας οφείλεται στο γεγονός ότι η ανάπτυξη του καρπού περιορίζεται στο ελάχιστο, με αποτέλεσμα ο δάκος να μη βρίσκει ικανοποιητική σάρκα για να δράσει. Όμως σίγουρα οι ελαιώνες που δέχονται έστω και μία φορά το μήνα νερό κατά τους καλοκαιρινούς μήνες έχουν καλύτερη παραγωγή.

Σήμερα, με τη βοήθεια της επιστήμης έχει διαπιστωθεί ότι οι ετήσιες ανάγκες της ελιάς σε νερό κατά τους μήνες Μάιο μέχρι και Οκτώβριο είναι 250–300 τόνοι ανά εκτάριο και ιδεώδες θα ήταν να δίνονται σε εβδομαδιαία βάση, στοχεύοντας τον περιορισμό των εντάσεων που προκαλούνται στη σχέση διαθεσιμότητας νερού και θρεπτικών στοιχείων, από τη μια, και ριζικό σύστημα, από την άλλη. Όσο περιορίζεται αυτή η ένταση, τόση μεγαλύτερη ενέργεια διαθέτει το δέντρο για άλλους σκοπούς.

6.3 Λίπανση: Οι λιπαντικές ανάγκες του ελαιώνα θα πρέπει να βασίζονται πάνω σε αποτελέσματα χημικής ανάλυσης φύλλων και εδάφους. Η ανάλυση αυτή θα πρέπει να επαναλαμβάνεται τουλάχιστον κάθε 4-5 χρόνια, έτσι που να ξέρει ο παραγωγός τι είδους λιπάσματα, σε ποιες ποσότητες τα χρειάζεται η φυτεία του, καθώς επίσης και πότε θα πρέπει να τα εφαρμόσει ώστε να επιτύχει άριστα αποτελέσματα. Στόχος θα πρέπει να είναι με το ξεκίνημα της νέας βλαστικής περιόδου το ριζικό σύστημα να έχει στη διάθεση όλα τα απαραίτητα θρεπτικά στοιχεία σε ικανοποιητικές ποσότητες, σε αφομοιώσιμη μορφή.

Έτσι, αν η φυτεία έχει ανάγκη από φωσφόρο ή και κάλιο, τότε αυτά τα λιπάσματα θα πρέπει να δίνονται στη φυτεία μαζί με μια ποσότητα αζώτου ίση με το 1/3 των ολικών αναγκών του δέντρου σε άζωτο κατά το τέλος του Δεκέμβρη αρχές του Γενάρη, ώστε με τη βοήθεια της βροχόπτωσης τα λιπάσματα να διαλυθούν και να διοχετευθούν σε βάθος μέσα στο έδαφος εκεί που βρίσκεται και δρα το ριζικό σύστημα. Η υπόλοιπη ποσότητα του αζώτου μπορεί να δίνεται με το νερό άρδευσης κατά τους μήνες Ιούνιο–Αύγουστο.

Σίγουρα οι γεωργοί που διαθέτουν μοντέρνα συστήματα άρδευσης–λίπανσης μπορεί να δίνουν όλα τα λιπάσματα σε μικρές δόσεις με κάθε άρδευση ή σε 3 -4 αρδεύσεις, αποφεύγοντας τη λίπανση φωσφόρου και καλίου τον Δεκέμβρη.

Στις ξερικές φυτείες οι ανάγκες της φυτείας σε άζωτο περιορίζονται κατά 30% και δίνονται όλες κατά το μήνα Δεκέμβρη. Ιδεώδες θα ήταν να δίνονται σε δύο δόσεις, Δεκέμβρη και Μάρτη, σε μέρες που βρέχει ή που επικείται βροχή.

6.4 Καταστροφή αγριόχορτων: Τα αγριόχορτα είναι ουσιαστικά ένας ανταγωνιστής του νερού και των θρεπτικών στοιχείων της κάθε φυτείας γι' αυτό θα πρέπει να καταστρέφονται. Η καταστροφή τους μπορεί να γίνει πολύ εύκολα με χρήση των κατάλληλων ζιζανιοκτόνων ή με μηχανικά μέσα, όπως επιβάλλεται να γίνεται στις βιολογικές καλλιέργειες.

6.5 Καταπολέμηση εχθρών και ασθενειών: Ο σημαντικότερος εχθρός της ελιάς στη Κύπρο είναι ο δάκος (*Bactrocera oleae*). Ήδη από τα μέσα Ιουνίου μπορεί να κάνει την εμφάνισή του, ιδιαίτερα στις αρδευόμενες φυτείες των παραλιακών περιοχών, και συνεχίζει τη δράση ανάλογα με τις επικρατούσες καιρικές συνθήκες μέχρι την περίοδο της συγκομιδής. Η καταπολέμησή του γίνεται κατά κανόνα με δολοματικούς ψεκασμούς στη νότια πλευρά του δέντρου ή με τη χρήση κατάλληλων παγίδων. Οι παγίδες μπορεί να είναι κατάλληλες «λωρίδες», εμποτισμένες με κατάλληλα παρασκευάσματα ή με τη χρήση παγίδων από κενές φιάλες νερού μέσα στις οποίες διοχετεύεται διάλυμα αμμωνιακού άλατος. Στις φιάλες αυτές ανοίγονται τρύπες στα πλευρά έτσι που ο δάκος να μπορεί να εισέρχεται ακολουθώντας τη μυρωδιά του διαλύματος αλλά να μη μπορεί να βγει.

Άλλοι σημαντικοί εχθροί είναι: Ο πυρινοτρίτης της ελιάς (*Prays oleae*), ο ρυγχίτης (*Rhynchitis Coenorrhichus cribripennis*), ο φλοιοτρίβης της Ελιάς (*Phleotribus scarabaeoides*), το λεκάνιο (*Saissetia oleae*), η πυρολίδα ή μαργαρόνια (*Parlatoria oleae*), η ζευζέρα (*Zeuzera pyrina*, *Leucaspis riccae*), η ψύλλα ή βαμβακάδα (*Euphyllura olivine*, Costa), το κυκλοκόνιο (*Spiloceae oleaginum*), καθώς και άλλοι ήσσονος σημασίας. Σίγουρα όλοι αυτοί οι εχθροί είναι σημαντικοί, αλλά με την έγκαιρη επέμβαση και με τη χρήση των κατάλληλων ψεκασμών ελέγχεται η δράση τους.

Μια άλλη σημαντική ασθένεια, ιδιαίτερα σημαντική για τις αρδευόμενες καλλιέργειες, είναι το βερτιτσιλλίο, καθώς και το βακτήριο *Pseudomonas salivation* (Smith). Είναι γνωστό ότι αυτές οι ασθένειες δεν καταπολεμούνται εύκολα με χημικά παρασκευάσματα, γι' αυτό και καταβάλλονται συντονισμένες προσπάθειες περιορισμού του βερτιτσιλλίου και του βακτηρίου με αυστηρά κλαδέματα, ορθολογιστική χρήση του νερού και των λιπάνσεων, καθώς και με περιορισμό των μηχανικών πληγών του δέντρου, ιδιαίτερα κατά τη συγκομιδή του καρπού.

7. Συγκομιδή: Η συλλογή του καρπού αρχίζει όταν τουλάχιστον το 1/3 του καρπού πάρει μαύρο χρώμα. Η παλιά μέθοδος, δηλαδή το άπλωμα κανναβίτσας κάτω από τα δέντρα και ραβδισμός των δέντρων για να πέσει ο καρπός, έδωσε τη θέση του σε εξελιγμένες μεθόδους. Τώρα η συγκομιδή γίνεται με την τοποθέτηση δικτύων κάτω από τα δέντρα και με τη χρήση της χτένας είτε άλλων κατάλληλων μηχανών συλλογής του καρπού. Οι ελιές τοποθετούνται σε πλαστικά, καλά αεριζόμενα κιβώτια και μεταφέρονται στο μύλο για επεξεργασία, είτε αυθημερόν είτε σε διάστημα 48 ωρών.

Για την επεξεργασία των ελιών σε πράσινες, ο καρπός συλλέγεται όταν το έντονο πράσινο χρώμα του καρπού δώσει τη θέση του σε ελαφρύ ανοιχτό πράσινο χρώμα. Στην περίπτωση της

παραγωγής μαύρων ελιών, ο καρπός πρέπει να μαυρίσει ολόκληρος πάνω στο δέντρο και μετά να γίνει η συλλογή του.

8. Τα ελαιοτριβεία της Κύπρου: Στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου λειτουργούν 29 μοντέρνα ελαιοτριβεία. Επιπλέον, υπάρχουν ακόμη και 9 παραδοσιακά ελαιοτριβεία από τα οποία λειτουργούν μόνο τα 4. Στα μοντέρνα ελαιοτριβεία ο καρπός, μετά τη ζύγισή του, περνά από ρεύμα αέρος για να αφαιρεθούν τα φύλλα, έπειτα ο καρπός πλένεται και φτάνει στο πιεστήριο για άλεση. Η ζύμη διοχετεύεται στους μαλακτήρες για μάλαξη και ακολουθεί η φυγοκέντριση για το διαχωρισμό του ελαιολάδου και το φιλτράρισμά του.

Στα παραδοσιακά ελαιοτριβεία οι ελιές μετά το πλύσιμό τους τοποθετούνται σε λεκάνη μέσα στην οποία κινείται η μυλόπετρα με τη βοήθεια ζώου, η μάζα τοποθετείται μέσα σε ειδικά δοχεία και μεταφέρεται στο πιεστήριο για το διαχωρισμό του ελαιολάδου.

9. Εμπορία του ελαιολάδου: Κατά κανόνα, ο κάθε παραγωγός παίρνει το λάδι του από το ελαιοτριβείο και ή το εμπορεύεται ο ίδιος ή το μεταφέρει στις αποθήκες της Σ.Ε.Κ.Ε.Π. Ατδ. ή το αφήνει στο μύλο για να το μεταφέρει ο μυλωνάς στην Σ.Ε.Κ.Ε.Π. Ατδ. ή το πουλά σε διάφορους εμπόρους της δικής του εκλογής.

Μετά την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση 3.000 ελαιοπαραγωγοί περίπου έχουν συμπτύξει μια οργάνωση παραγωγών, τη Συλλογική Εταιρεία Κυπριακών Ελαιοκομικών Προϊόντων Ατδ. Κύριος στόχος της εταιρείας είναι η συλλογή του ελαιολάδου των μελών και η εμπορία του πάνω σε συλλογική βάση. Η εταιρεία πουλά στη εγχώρια αγορά μια σταθερή ποσότητα 250 τόνων εμφιαλωμένου ελαιολάδου. Επιπρόσθετα εξάγει και περίπου 50 τόνους εμφιαλωμένου ελαιολάδου στο εξωτερικό. Όση ποσότητα πέραν των 300 τόνων παραλαμβάνεται, πωλείται δυστυχώς χύμα, στην εξευτελιστική διεθνή τιμή.

Επιβάλλεται να συστηματοποιηθούν ακόμη περισσότερο οι προσπάθειες τόσο για τη διεύρυνση των υπαρχουσών αγορών εμφιαλωμένου ελαιολάδου, όσο και για την αναζήτηση νέων αγορών εμφιαλωμένου ελαιολάδου, ώστε να δημιουργηθεί εμπορικό όνομα στη διεθνή αγορά. Η δουλειά αυτή δεν είναι εύκολη αφού υπάρχει ανταγωνισμός από τους Ισπανούς, τους Ιταλούς και τους Έλληνες, που είναι ήδη ριζωμένοι στη ευρωπαϊκή αγορά.

10. Νέα πολιτική - διατήρηση της παράδοσης: Τόσο το κράτος όσο και η οργάνωση παραγωγών οφείλουμε να σεβαστούμε την παράδοση, γιατί είναι οι ρίζες μας, είναι ο πολιτισμός μας. Η σύγχρονη προώθηση της ελαιοκαλλιέργειας θα πρέπει να βασίζεται πάνω στις παραδόσεις, λαμβάνοντας υπόψη την έρευνα και την πρόοδο της επιστήμης και της τεχνολογίας.

- Τα σκόρπια δέντρα προοδευτικά θα πρέπει: (α) είτε να μεταποιηθούν σε σύγχρονους συμπαγείς ελαιώνες, ώστε το κόστος παραγωγής να μειωθεί, είτε να εγκαταλειφθούν.

- Οι ελαιώνες με κυπριακά ελαιόδεντρα μεγάλων διαστάσεων θα πρέπει να μετατραπούν σταδιακά σε δέντρα μικρών διαστάσεων για να μπορεί να εφαρμόζεται η μοντέρνα

τεχνολογία τόσο στις καλλιεργητικές φροντίδες, όσο και στη συλλογή του καρπού. Με σεβασμό προς τις ξένες ποικιλίες και ιδιαίτερα προς την ποικιλία Κορωνέικη, στη Κύπρο θα πρέπει να διαδίδονται οι κλάδοι της κυπριακής λαδοελιάς Φλάσου και Λυθοδόνα, που η απόδοση τους σε λάδι φτάνει το 26-27% ή και Κιτίου, Κλήρου και Κάτω Δρυ, που ο καρπός του είναι μεγαλύτερος σε μέγεθος, για την παραγωγή πράσινης και μαύρης ελιάς, έστω και αν η παραγωγικότητά της σε λάδι είναι μόνο 20%.

- Η δημιουργία στη Κύπρο Μουσείου Ελιάς είναι κάτι περισσότερο από μια αναγκαιότητα. Στον εκθεσιακό αυτό χώρο ο επισκέπτης δεν θα πρέπει να βλέπει μόνο τον τρόπο των παραδοσιακών φυτειών και της παραδοσιακής παραγωγής και φύλαξης του ελαιολάδου, αλλά ταυτόχρονα να μορφώνεται για τη μοντέρνα καλλιέργεια αλλά, προπάντων, να μορφώνεται για τη σημασία του ελαιολάδου στην υγεία μας.

- Τον εκθεσιακό αυτό χώρο θα πρέπει να τον επισκέπτονται τα παιδιά σαν ένα αναπόσπαστο μέρος της μόρφωσής τους. Στο χώρο αυτό τόσο τα παιδιά, όσο και οι ξένοι θα πρέπει να μορφώνονται για την ιστορία της ελιάς από αρχαιότατων χρόνων μέχρι σήμερα, καθώς επίσης και για το ρόλο του ελαιολάδου στην υγεία μας. Πέραν από το χώρο μόρφωσης, θα πρέπει σε κάθε επαρχία της Κύπρου να αγοραστούν ορισμένα από τα παλιότερα ελαιόδεντρα, να τυγχάνουν της σχετικής φροντίδας από το Μουσείο αυτό και να αποτελούν χώρους επισκέψεων από ντόπιους και ξένους. Το Μουσείο θα είναι το σχολείο που θα δημιουργήσει συνείδηση στη νέα γενιά για την ανάγκη της καθημερινής χρήσης του ελαιόλαδου, σαν του πιο φθηνού φαρμάκου προστασίας της υγείας μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Gregoriou, C. 2006, Genetic Diversity and Evaluation of Thirty-One Clones of the Local Ladoelia, Olive Variety in Cyprus. Proc. 2nd Inter. Seminar «Biotechnology and Quality of olive tree Products around the Mediterranean Basin» Mazara del Vallo, Italy, Vol. 1.

Γρηγορίου Κ., 2006, Εφαρμογή Ορθών Γεωργικών και Περιβαλλοντικών Πρακτικών στην Ελιά. Έκδοση ΣΕΠ.

Eliades G., Chr. Metochis and S. Papachristodoulou, 1995. Techno-economical Analysis of Irrigation in Cyprus. Misc. Report 1 Agric. Res. Inst. Cyprus.

Τμήμα Γεωργίας, Μητρώο Ελαιοκαλλιεργητών, Κλάδος Οπωροκηπευτικών του Τμήματος Γεωργίας του Υπουργείου Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος (προσωπική επικοινωνία).

**Το κείμενο δόθηκε από το Κοινοτικό Συμβούλιο Αγγλισίδων*

Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα: <http://polelia.sedik.gr/cyprus1.html>